

บุตรบุญธรรม

ปัจจุบันนี้มีคู่สมรสจำนวนมาก เมื่อทำการสมรสแล้ว ไม่มีบุตรด้วยกัน หรือมีบุตรแล้วมีความประสงค์ที่จะรับบุตรผู้อื่นมาเป็นบุตรบุญธรรม หรือผู้ที่ไม่มีครอบครัวประสงค์ที่จะรับบุตรผู้อื่นมาเป็นบุตรบุญธรรมก็ย่อมทำได้ ซึ่งการรับบุตรบุญธรรมนั้น ถือได้ว่าเป็นการจัดหาบ้านและครอบครัวใหม่ให้กับเด็ก โดยผลทางกฎหมายทำให้บุตรบุญธรรมและบิดามารดาเดิมขาดความสัมพันธ์ และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างบุตรบุญธรรมกับผู้รับบุตรบุญธรรมขึ้นมาแทนที่ โดยเป็นไปตามหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ.2522

ดังนั้น ในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิทางศาล ก่อนที่จะดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของพนักงานอัยการ เช่น การขอให้ต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้รับบุตรบุญธรรมแทนการให้ความยินยอม หรือการขอให้เลิกรับบุตรบุญธรรม จะต้องอธิบายชี้แจงให้ผู้ร้องเข้าใจถึงผลพันธะทางกฎหมาย สิทธิ และหน้าที่ ที่จะเกิดขึ้นตามกฎหมายให้ผู้ร้องเข้าใจให้ถ่องแท้ก่อนที่จะรับดำเนินการใดๆด้วย

1) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับบุตรบุญธรรม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ลักษณะ 2 หมวด 4 บุตรบุญธรรม

มาตรา 1598/19 บุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปี จะรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ แต่ผู้นั้นต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อยสิบห้าปี

มาตรา 1598/20 การรับบุตรบุญธรรม ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปี ผู้นั้นต้องให้ความยินยอมด้วย

มาตรา 1598/21 การรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมจะกระทำได้ ต่อเมื่อได้รับยินยอมของบิดาและมารดาของผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม ในกรณีที่ บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง ต้องได้รับความยินยอมของมารดาหรือบิดาซึ่งยังมีอำนาจปกครอง

ถ้าไม่มีผู้มีอำนาจให้ความยินยอมดังกล่าวในวรรคหนึ่ง หรือมีแต่บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งหรือทั้งสองคน ไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ หรือไม่ให้ความยินยอม และการไม่ให้ความยินยอมนั้นปราศจากเหตุผลอันสมควร และเป็นปฏิปักษ์ต่อสุขภาพความเจริญหรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ มารดาหรือบิดาหรือผู้ประสงค์จะขอรับบุตรบุญธรรม หรืออัยการจะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา 1598/22 ในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม ถ้าผู้เยาว์เป็นผู้ถูกทอดทิ้งและอยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองเด็ก ให้สถานสงเคราะห์เด็กเป็นผู้ให้ความยินยอมแทนบิดาและมารดา ถ้าสถานสงเคราะห์เด็กไม่ให้ความยินยอม ให้นำความในมาตรา 1598/21 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 1598/23 ในกรณีที่ผู้เยาว์มิได้ถูกทอดทิ้งแต่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานสงเคราะห์เด็กตามกฎหมายว่าด้วยการสงเคราะห์และคุ้มครองเด็ก บิดาและมารดา หรือบิดาหรือมาร ในกรณีที่มารดาหรือบิดาคนใดคนหนึ่งตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง จะทำหนังสือมอบอำนาจให้สถานสงเคราะห์เด็กดังกล่าวเป็นผู้มีอำนาจให้ความยินยอม ในการรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมแทนตนก็ได้ ในกรณีเช่นนั้นให้นำความใน มาตรา 1598/22 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หนังสือมอบอำนาจตามวรรคหนึ่ง จะถอนเสียมิได้ตราบเท่าที่ ผู้เยาว์ยังอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานสงเคราะห์เด็กนั้น

มาตรา 1598/24 ผู้มีอำนาจให้ความยินยอมแทนสถานสงเคราะห์เด็ก ในการรับบุตรบุญธรรมตาม มาตรา 1598/22 หรือมาตรา 1598/23 จะรับผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความดูแลหรืออยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของสถานสงเคราะห์เด็กนั้นเป็นบุตรบุญธรรมของตนเอง ได้ต่อเมื่อศาลได้มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอของผู้นั้นแทนการให้ความยินยอมของสถานสงเคราะห์เด็ก

มาตรา 1598/25 ผู้จะรับบุตรบุญธรรมหรือผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสอยู่ต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสก่อน ในกรณีที่คู่สมรสไม่อาจให้ความยินยอมได้หรือไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่และหาตัวไม่พบเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี ต้องร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของคู่สมรสนั้น

มาตรา 1598/26 ผู้เยาว์ที่เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลโดยอยู่จะเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นอีกในขณะเดียวกันไม่ได้ เว้นแต่เป็นบุตรบุญธรรมของคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรม

******ถ้าคู่สมรสฝ่ายหนึ่งจะจดทะเบียนรับผู้เยาว์ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของตนด้วยจะต้องได้รับความยินยอมของคู่สมรสซึ่งเป็นผู้รับบุตรบุญธรรมอยู่แล้วและมีให้นำมาตรา 1598/21 มาใช้บังคับ

มาตรา 1598/27 การรับบุตรบุญธรรม จะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย แต่ถ้าผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมนั้นเป็นผู้เยาว์ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมก่อน

มาตรา 1598/31 การเลิกรับบุตรบุญธรรม ถ้าบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะแล้ว จะเลิกโดยความตกลงกันระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมเมื่อใดก็ได้

ถ้าบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ การเลิกรับบุตรบุญธรรมจะทำได้ต่อเมื่อ ได้รับความยินยอมของบิดาและมารดาและให้นำมาตรา 1598/20 และมาตรา 1598/21 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่ได้รับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมตามมาตรา 1598/21 วรรคสอง,มาตรา 1598/22,มาตรา 1598/23,มาตรา 1598/24 หรือมาตรา 1598/26 วรรคสอง ถ้าบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะการเลิกรับบุตรบุญธรรมให้กระทำได้ ต่อเมื่อมีคำสั่งศาลโดยคำร้องขอของผู้มีส่วนได้เสียหรืออัยการ

การเลิกรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย

มาตรา 1598/32 การรับบุตรบุญธรรมย่อมเป็นอันเลิกกันเมื่อมีการสมรสฝ่าฝืนมาตรา 1451

มาตรา 1598/33 คดีฟ้องเลิกการรับบุตรบุญธรรมนั้นเมื่อ

(1) ฝ่ายหนึ่งทำการชั่วร้ายไม่ว่าจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ เป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรงหรือถูกเกลียดชัง หรือได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินสมควร อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกได้

(2) ฝ่ายหนึ่งหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการี ของอีกฝ่ายหนึ่งอันเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกได้ ถ้าบุตรบุญธรรมกระทำการดังกล่าวต่อคู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรม ให้ผู้รับบุตรบุญธรรมฟ้องเลิกได้

(3) ฝ่ายหนึ่งกระทำการประทุษร้ายอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการีหรือคู่สมรสของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจอย่างร้ายแรงและการกระทำนั้นเป็นความผิดที่มีโทษอาญาอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกได้

(4) ฝ่ายหนึ่งไม่อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกได้

(5) ฝ่ายหนึ่งจงใจละทิ้งอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินหนึ่งปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกได้

(6) ฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกไม่เกินสามปี เว้นแต่ความผิดที่กระทำโดยประมาท อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกได้

(7) ผู้รับบุตรบุญธรรมทำผิดหน้าที่บิดามารดา และการกระทำนั้นเป็นการละเมิดหรือไม่ ปฏิบัติตามมาตรา 1564, มาตรา 1571, มาตรา 1573, มาตรา 1574 หรือ มาตรา 1575 เป็นเหตุให้เกิดหรืออาจเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรมฟ้องเลิกได้

(8) ผู้รับบุตรบุญธรรมผู้ใดถูกถอนอำนาจปกครองบางส่วน หรือทั้งหมด และเหตุที่ถูกถอนอำนาจปกครองนั้นมีพฤติการณ์ แสดงให้เห็นว่าผู้นั้นไม่สมควร เป็นผู้รับบุตรบุญธรรมต่อไป บุตรบุญธรรมฟ้องเลิกได้

(9) (ยกเลิก)

มาตรา 1598/34 ห้ามมิให้ฟ้องขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้ขอเลิกการรับบุตรบุญธรรมรู้หรือควรได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุให้เลิกการนั้น หรือเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่เหตุนั้นเกิดขึ้น

มาตรา 1598/35 การฟ้องเลิกการรับบุตรบุญธรรม ถ้าบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ครบสิบห้าปีบริบูรณ์ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดเป็นผู้มีอำนาจฟ้องแทน แต่ถ้าบุตรบุญธรรมมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์แล้วบุตรบุญธรรมฟ้องได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใด

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง อัยการจะฟ้องคดีแทนบุตรบุญธรรมก็ได้

มาตรา 1598/37 เมื่อผู้รับบุตรบุญธรรมตายหรือมีการเลิกการรับบุตรบุญธรรม ถ้าบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดมีอำนาจปกครองนับแต่เวลาที่ผู้รับบุตรบุญธรรมตายหรือนับแต่เวลาที่จดทะเบียนเลิกการรับบุตรบุญธรรมตามมาตรา 1598/31 หรือนับแต่เวลาที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เลิกการรับบุตรบุญธรรม เว้นแต่ ศาลเห็นสมควรสั่งเป็นประการอื่นตามวรรคหนึ่ง

2.หลักเกณฑ์ในการขอรับบุตรบุญธรรม

2.1 คุณสมบัติของผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

คุณสมบัติของผู้ที่จะขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

ผู้ที่จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมจะต้องมีคุณสมบัติเบื้องต้น คือ

- 1) ผู้ขอรับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี (นับตั้งแต่วันเกิด ถึงวันที่ยื่นคำร้อง)
- 2) ผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุแก่กว่าเด็กที่จะรับเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี
- 3) ต้องเป็นผู้ที่ไม่ต้องห้ามเป็นผู้ปกครองเด็กมาตรา 1587 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ซึ่งได้แก่

- ผู้ซึ่งศาลสั่งว่าเป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ
- ผู้ซึ่งศาลสั่งว่าเป็นบุคคลล้มละลาย
- ผู้ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะปกครองผู้เยาว์ ผู้บุพการี หรือพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือร่วมแต่มารดากับผู้เยาว์
- ผู้ซึ่งบิดาหรือมารดาที่ตายได้หนังสือระบุชื่อห้ามไว้มิให้เป็นผู้ปกครอง

2.2 เหตุในการยื่นคำร้องขอรับบุตรบุญธรรม

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/21 มีกรณี ดังนี้

- 1) การรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมจะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับความยินยอมของบิดาและมารดาของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม
- 2) ในกรณีที่บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง ต้องได้รับความยินยอมของมารดาหรือบิดาซึ่งยังมีอำนาจปกครอง
- 3) ถ้าไม่มีผู้มีอำนาจให้ความยินยอมดังกล่าวใน ข้อ 1-2 หรือมีแต่บิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่ง หรือทั้งสองคนไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้หรือไม่ให้ความยินยอมและการไม่ให้ความยินยอมนั้นปราศจากเหตุผลอันสมควรและเป็นปฏิปักษ์ต่อสุขภาพความเจริญหรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ มารดาหรือบิดาหรือผู้ประสงค์จะขอรับบุตรบุญธรรม หรืออัยการจะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมตามวรรคหนึ่งก็ได้ (ป.พ.พ.มาตรา 1598/21 วรรคสอง)

2.3 เหตุในการยื่นคำร้องขอเลิกรับบุตรบุญธรรม

1.ขอเลิกรับบุตรบุญธรรมโดยความยินยอม

1.1 ถ้าบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะแล้ว จะเลิกโดยความตกลงกันในระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/31 วรรคแรก

1.2 ถ้าบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ จะทำได้ต่อเมื่อ ได้รับความยินยอมของบิดาและมารดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 1598/31 วรรคสอง

2.ขอเลิกรับบุตรบุญธรรมโดยคำสั่งศาล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1598/31
วรรคสาม ให้ย้ายการยื่นคำร้องได้ และมาตรา 1598/33 กำหนดเหตุแห่งการยื่นฟ้องขอให้เลิกรับบุตรบุญธรรม

3.ขอเลิกรับบุตรบุญธรรมโดยผลของกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา
1598/32 (เมื่อการสมรสฝ่าฝืนมาตรา 1451)

ประเด็นที่ต้องถามผู้ร้อง

- 1.ภูมิลำเนาของผู้รับบุตรบุญธรรมอยู่ในเขตอำนาจศาลหรือไม่
- 2.ผู้รับบุตรบุญธรรมเกี่ยวข้องกับบุตรบุญธรรมอย่างไร
- 3.อายุของผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุต่ำกว่าบุตรบุญธรรม 15 ปี
- 4.บิดามารดาของบุตรบุญธรรมยินยอมหรือไม่ (กรณีเป็นผู้เยาว์) ถ้ายินยอมแนะนำให้ไปดำเนินการได้เลย
ที่ศูนย์ฯรับบุตรบุญธรรม กรณีคนใดคนหนึ่งไม่อยู่ในความยินยอมให้จัดทำหนังสือให้ความยินยอมของคนที่ยุ่่นั้นไว้
- 5.ผู้รับบุตรบุญธรรมจะต้องมีอายุไม่น้อยกว่า 25 ปี
- 6.วัตถุประสงค์ที่ร้องขอ
- 7.รายได้,อาชีพของผู้ร้อง
- 8.ผู้ร้องเป็นบุคคลต้องห้ามตามกฎหมายหรือไม่
- ไม่เป็นบุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถหรือบุคคลวิกลจริต
- ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

เขตอำนาจศาล

การยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้มีการรับบุตรบุญธรรม อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและ
ครอบครัวกลางหรือศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง (สาขามีนบุรี) หรือศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือ
ศาลจังหวัดที่มูลคดีเกิดนั้น ถือเอาภูมิลำเนาของบุตรบุญธรรมในขณะยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลมีคำสั่งให้มี
การรับบุตรบุญธรรม หรือศาลที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจศาล แต่ถ้าคดีอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและ
ครอบครัวแล้ว จะยื่นคำร้องต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้น หรือศาลที่เป็นภูมิลำเนาของผู้ร้องไม่ได้ ต้องห้ามตาม พ.ร.บ.
ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 12